

Jimmy Limiti ja Sigrid Viiru väljapanek „Import. Eksport“ Temnikova ja Kasela galeriis kuni 30. IV.

HANNO SOANS

SIRP

08.04.2016

Jimmy Limiti ja Sigrid Viiru väljapanek on praegu moodsaim näitus Tallinnas, seda ühtaegu nii selle mõiste heas kui ka veidi kahtlasemas tähenduses. Kahe autori valdavalt fotol põhineva praktika baasil, kus tavapäraseid pilditajumisrežiime on nihestanud Viir skulptuurile ning Limit geomeetrilisele värviväljamaalile taandatavate vormivõtete abil, hakkab toimima selgelt tajutav sünergia.

Võib küsida: milleks see vastastikku sõltumatu, ent ühisvälja tekitav esteetiline mäng, milleks need rafineeritud-nüansseeritud lisandid? Aga loomulikult selleks, et üle mängida fotomeediumi sisemised piirangud ja vältida digifoto leviklišeid. Pean silmas tõdemust, et kui foto lõpeb kaadri servaga, siis sellise vormimängu puhul, nagu siin näeme, teos sellega veel ei lõpe. Pean silmas ka tõdemust, et kui katiku langedes seiskub tegevus fotol stopprežiimi, on fotoinstallatsiooni puhul võimalik seda ümber mängida, kas või vaataja liikumisega ruumis. Oma roll on ka sellel, et muuta keerukamaks ja nihestatumaks tööde ringlus reproduktiona, mis võib praegusel ajal olla samavõrd levinud viis kunstist osa saada, kui seda on autentse töö vaatamine galeriis.

Pildilisele devalveerumisele ja simulatsiooni võimule vastanduvad teadlikult mõlemad autorid. Vaatamata sellele, et kunstnike dialoog sündis tänu võrguühendusele ja kunstnikud ise kohtusid alles näituse ülespanemisfaasis, on tajutav tööde vahel ristpistes toimiv pildiline pingpong. See vormib näitusest mentaalse terviku. Igatahes väärrib see materjal lähilugemist, olles meeldivaks vastukaaluks Temnikova ja Kasela galerii eelmise näituse „International Fun“ ehk „Rahvusvaheline nali“ kontseptuaalsele ja vormilisele lihtsameelsusele ja eklektilisusele.

Sigrid Viir jätab meile võimaluse lugeda oma kolme tööd ühe installatsioonina, mis kannab moekat ingliskeelset poeetilist koondnimetust „Snapshot Photos of the Moon, Black Holes Filled with Sugar Cube, Snowball as a Noble Gift, Polish Apple in a Lift“.

Foto: Stanislav Stepaško

Jonni foto indeksaalsuse vastu.

Jimmy Limit töötab fotodest moodustatud assamblaažidega, mis on ühtse taustavärviga seotud seinapindadel eksponeeritud looduslike lisanditega (sidrun, palmipuuleht, apelsinikoor). Näituse jooksul need kuivavad või närtsivad ning toovad teosesse sisse kaduvuse mõiste. Limiti teoste eest peaks keegi kogu aeg justkui aednikuna hoolitsema ehk siis aeg-ajalt mõningad elemendid välja vahetama. Natüürmordi formaadile viitavad tööd, näiteks kõrvuti asetatud „Tsitrus, klaas ja keraamika purpuril“ ja „Juurviljad lillal koos peegeldusega“, on mõnikord asetatud ühele ja samale värviväljale, sedapuhku matjasroosale. Esmalt on see taustavärvi väli katse valge kuubi steriilsust kodustada ja ümber mängida. Iga eksponeeritud värvivälja ääristab siin kohustusliku lisandina neutraalhall detail, pisike hall ruut välja all paremas nurgas. See kohustuslik hall element, olgu riba või ruut, on viide digifoto värvusbalansile, mida mõõdetakse halli suhtes või hallist lähtuvalt.

Üllataval kombel on värvilisi digifoto töötlemise elemente omavahelise flirdina jäetud ka Sigrid Viiru põhiteose, installatsiooni „Hans_55“ kaheteistkümne muidu mustvalgeks keeratud foto pinnale. Pildil „Tsitrus, klaas ja keraamika purpuril“ kujutab Limit muu hulgas spetsiaalses hõbedases pakkematerjalis juba ekspordiks silme alt ära pandud arvatavasti kas klaas- või keraamilist objekti, mis mõjub pildiliselt määratlematu ja vormituna, viidates Georges Bataille' kujutamise piirkategoriale informe. Siin on omamoodi jonniga foto indeksaalsuse vastu. Limit on ühes intervjuus öelnud, et pildi neutraalsus on talle oluline, et need on talle nagu kataloogipildid, mida ta võiks sama hästi lasta tellida ka ükskõik millisel teiselt tehniliselt tasemel fotograafilt. Tööde „Tsitrus, klaas ja keraamika purpuril“ ja „Juurviljad lillal koos peegeldusega“ puhul ei näi tehnilisele fotole iseloomulik nihilleeriv esteetika siiski päriselt paika pidavat.

Tehnilises fotograafias on maailma võrdsustavat antimaagiat: kõike Egiptuse vaasist muuseumis kuni torujuhtmete ühendusteni rauakauplustes pildistatakse absoluutselt ühtemoodi. Vaevuaimatav peegeldus roosakal-oranžikal pildipinnal teeb nendest aga hapramad pildid, kui tavalise kataloogifoto režiimis seda eales nõutaks või kujutada suudetaks. Limit on öelnud: „Kui ma pildistan, on mu eesmärk vabastada objektid kasutatavusest (mis iseenesest on mulle sageli müsteerium) ja kujutleda uusi absurdseid vorme, mis on eesmärgipäraselt tehtud, kuid mida ei saa eesmärgipäraselt kasutada“. Sel seadistest abstraktset veenvust otsival meetodil on midagi ühist Brassai kunagiste „tahtmatute skulptuuride“ esteetikaga. Seega räägivad Limiti tööd ka sellest, et pilt ei esine meie tajus mitte kunagi ainsuses, isegi mitte juhul, kui tegemist on üheainsa kunstiteosega. Meie aju võrdleb nähtavat alati juba tuttavate, mälus talle piltidega. Kuid see nimetamatu objekt teoses „Tsitrus, klaas ja keraamika purpuril“ on vabastatud kasutuskõlblikkusest juba hõbedasse materjali mässimisega, selle ettevalmistamisega impordiks-ekspordiks. Sellest objektist saab juba skulpturaalsel tasandil fetiš, mis haakub asendustehtena Limiti pildidel kujutatavate juurikate ja lilleõite rahvusvahelise levikuga, impordi ja ekspordi ahelaga, ning suhestub lumepalli ja Poola õuntega Viiru pildidel.

Jimmy Limiti kolmest fotost ja lillast värviväljast koosnev installatsioon selle argisem-neutraalsemat välimust varjata püüdvä lohiseva pealkirjalitega (Alone, Anxiety, Balance, Colour, Comedy, Distance, Effort, Fragility, Hostility, Longing, Multiply, Nothing, Occupy, Relaxation, Reflexion, Travel, Waste) kujutab justkui ajutisi tootemeid. Limit on varemgi pildistanud vaid korraks tasakaalu seatud objekte, mille eluiga skulptuurina ongi võib-olla ainult kakskümmend sekundit.

Eksoodid.

Kaameraga räägib teistsugune loodus, kui silmaga, on maininud Walter Benjamin, pidades silmas aparadi võimet lugeda lahti ja jäädvustada silmale nähtamatuks jäävaid või ebapüsivaid protsesse. Klõps! – ja seadest on saanud skulptuur, hetkelisest püsiv. Kui mitte muud veenvat, siis vähemalt fooni, mis kõlab kokku Viiru põhitööga „Hans_55“, tootemite assotsiatsioon siiski moodustab. Ja see pole ainus koht näitusel, kus võiks kasutada moodsat mõistet „interikoonilisus“. Pealegi sünnib mõlema pildiruum paigutuse protsessis. Intrigeerivam on aga Limiti viimane, ühest fotost ja apelsinikoortega oranžist taustast moodustuv läbipaistev teos „Windex klaasil ja oranžil“. Lähemal vaatlemisel osutub see peaaegu mittemiski klaasipesuvahendi mullitavate jälgede jäljenduseks klaasil. Limit, kes alustas oma loomingus punk-rock-zine’ide karuse fotokoopiaaestetikaga, on kümnekonna aastaga jõudnud kujutise sellise rafineerituseni, mis võimaldab meil peaaegu mittemiskit vaadelda huvitatud pilguga.

Sigrid Viir jätab meile võimaluse lugeda oma kolme tööd ühe installatsioonina, mis kannab moekat ingliskeelset poeetilist koondnimetust „Snapshot Photos of the Moon, Black Holes Filled with Sugar Cube, Snowball as a Noble Gift, Polish Apple in a Lift“ ehk „Hetkefotod kuust, suhkrutükiga täidetud mustad augud, lumepall kui noobel kingitus, poleeritud õun liftis“. Kaheteistkümnest betoonpudelist, viitest plastikpudelite ja muu rämpsuga lootusetult saastatud maastikule ja kaubavahetuse häbiväärsetele jääkidele, kasvab kaarjas paigutuses välja kaksteist identset mustvalget nägu. Need on tõelised eksoodid, lehtede ja seemnetega kaunistatud näod. Need oleksid justkui miniatuurne auditoorium Viiru teisele installatsioonifotole „Kingitus“, mis toetub ruuminurgas pudelitele ja svammidele, fotole, mis viitab nagu Limiti Windexi-pilt vaimukalt kujuteldamatule olukorrale, lumepallile kui absurdirelvale, mida on Aafrikasse raskem transportida kui kalašnikove, millest on saanud selle hõimuga peetava kaubavahetuse harjumuspärane koostisosa.

Paradoks, millest rääkis Viir näituse avamisel, seisneb selles, et ühest internetist leitud pildist, mis oli võetud eelmisel kümnendil ühe fotoraamatu tarbeks, on saanud visuaalse ekspordi tõttu ühe Etiopias paikneva, surma hõimu pseudoautentne ikoon, mille kohalikud iga uudishimuliku kaamerarühma rõõmuks uuesti lavastavad. Kuna seda vägagi intrigeerivat legendi ei saa pelgalt teost vaadates kuidagi lahti lugeda, jääb selle töö poliitilisus aga justkui poolikuks. 2011. aasta Köleri auhinna kandidaatide näituse pakett „Rutiinipurustaja, Tuusik, Lauakaru ja teised“ näivad praeguse Viiruga võrreldes olevat orgaanilisemad, loomulikumad, mitte sedavõrd konstrueeritud. Argine eeldus, et pilt kui fenomen mõjub iseenesest vahetult, keel seevastu on alati juba ette kodeeritud, ei toimi siinkohal ei Jimmy Limiti ega Sigrid Viiru teostes.